

Marie Pospíšilová

Sherlock Holmes

v Řitce

Galerie Rosemarie

Sherlock Holmes a záhada
s obrazem v Řitce
zámek v Řitce - r. 1913



Název: **Sherlock Holmes v Řitce**

(Soubor jedenácti povídek, napsaných v letech 2010-2019)

Autorka textu: Marie Pospíšilová

Autorka ilustrací: Marie Pospíšilová

Povídka “Sherlock Holmes řeší zvlášť brutální vraždu výtvarného teoretika” byla v roce 2013 oceněna Čestným uznáním České společnosti Sherlocka Holmese a v roce 2016 otištěna v souboru “Sherlock Holmes vítězný”, vydaném nakladatelstvím Bondy.

Povídka “Laboratoř v Sussexu” byla otištěna v souboru “Nejlepší detektivní povídky roku”, 16 nominovaných povídek, zvolených výborem České sekce Asociace autorů detektivní literatury (AIEP) za rok 2019, Pražská vydavatelská společnost, 2020.

Ostatní dosud nepublikované.

1. vydání, nakladatelství a vydavatelství: PhDr. Marie Pospíšilová - Galerie Rosemarie, prosinec 2023

e-kniha, formát PDF - ISBN 978-80-909057-0-2

e-kniha, formát EPUB - ISBN 978-80-909057-1-9

textový CD-ROM - ISBN 978-80-909057-2-6

Starousedlíci nejspíš budou opravovat, že do názvu nepatří “v Řitce”, nýbrž “na Řitce”. Já jsem tak však nikdy nevyslovila, ačkoliv jsem slýchala od poloviny 20. století. Nešlo by mně to přes jazyk. Přestože jsem jako druhý obor k dějinám umění vystudovala etnografii, tak mi tato lokální specifika příliš nesedí. Proto mně tady uprostřed krásné přírody už v polovině minulého století, kdy jsem zde pobývala víkendově a prázdninově, hned druhý den pobytu chyběly mé knihy, malování a klavír, což na mne jako projev civilizace čekalo v pražském bytě, kam jsem se proto pak musela brzy zase těšit. Jako zdejší projev kultury jsem vnímala tehdejší sídlo pošty v jediném výstavnějším domě vesnice, s městskými novorenesančními prvky, kde jsme se na tehdy ještě hlavní silnici na Strakonice s babičkou a bratrem každý den ráno po nákupu stavovali dědovi pro noviny. Jedině tento dům se blížil tomu, co sledujeme ve francouzských a italských, ale leckdy i anglických filmech a seriálech v každé sebemenší vesničce, že její architektura se příliš neliší od městské. Chápu, že je to nejspíš jen otázka vkusu. S trvalým přestěhováním v tomto století jsem vše dříve mi tu tak chybějící sem s sebou přenesla a mohu zde pracovat. K úplnosti ještě chybí aktivní pravidelné výstavy obrazů v domácím prostředí zahrad, klavírní koncerty, setkání nad knihami, což známe z vesnic zmíněných regionů. Omlouvám se všem, preferujícím jiný vkus a odlišné zájmy, ale vysvětluje se tím má záliba v atmosféře staroanglických detektivních příběhů. Zůstala mi však ta celoživotní obliba jedinečného malebného až kulisovitého výhledu, uzavřeného hradbou zalesněných brdských vrchů - jako představa typického mně důvěrně známého obrazu krajiny.

Kniha zahrnuje soubor povídek s postavou Sherlocka Holmese a odehrávajících se ve středočeské Řitce v době jeho působení. Povídky jsou seřazeny chronologicky, jak vznikaly postupně většinou v ročních intervalech k příležitosti soutěže o Cenu Havrana, vypisované Českou sekcí Asociace autorů detektivek a to v letech 2010-2019. Jedna z nich byla v roce 2013 oceněna Čestným uznáním České společnosti Sherlocka Holmese. V roce 2020 pak byla jiná zvolena výborem České sekce Asociace autorů detektivek na nominaci na výběr nejlepších povídek roku 2019.

Příběhy jsou vedle četby spisů doktora Watsona líčeny autobiografickou hrdinkou uměleckou historičkou, malířkou a spisovatelkou Rosemarií

Maceškovou, od povídek z roku 2008 obývající dům Rosemarie, zděděný po své stejnojmenné praradě malířce a spisovatelce, současníci Sherlocka Holmese. Tím měla výhodu oproti autorce, která zdělila jen zahradu s ruinou nedokončeného domu a ten dovedla k obyvatelnosti a mohla se do něj trvale nastěhovat až pět let po literární hrdince, zatímco sama ve stísněných poměrech pražského bytu o tom zatím jen snila. Současná obyvatelka domu náhodně nacházela sepsané materiály k příběhům ve starém příborníku v ateliéru ve druhém poschodí domu, který tam opravdu stojí, tak jako jsou skutečné i další reálie.



1. Sherlock Holmes a záhada s obrazem v Řitce

Jednou ráno zazvonil telefon a trvalo to chvíli, než jsem si uvědomila, co to je za zvuk, že to nejsou ani jedny ze tří hodin, hrajících v celou hodinu jinou vánoční melodii a že tohle není ani mobil, nýbrž v té době ještě krátký čas naše funkční pevná linka a konečně jsem zvedla správné sluchátko a ozvala se svým niczavazujícím a nicneurčujícím:

„Ano....“ - překvapeně očekávající, kdo to takto po ránu telefonuje.

„To je paní doktorka Rosemarie Macešková?“

„Ano, u telefonu.“

„Dobrý den paní doktorko, tady je Novák. My se myslím ještě neznáme, já tady Obecnímu úřadu Řitka sem tam s něčím pomáhám. A teď teprve došlo na jednání, zda ty tři obrazy, na než jste brzy po revoluci psala znalecké posudky, mají přijít na zámek restituentům nebo se jedná o kmenový majetek Sokola Řitka.“

„Ano...“ – opětovně jsem přitakala na znamení, že si vzpomínám a skutečně jsem si dobře pamatovala, jak mne tehdy kontaktoval staříček pan František Šírl, který přitom vůbec netušil, že máme v Řitce také nemovitost a že už tehdy jsem uvažovala o tom, do Řitky se přestěhovat. Brzy poté jsem si našla v historii Řitky, že rodina Šírlů patří k nejstarším doloženým starousedlíkům snad už od středověku. Proto také byl dům pana Šírla číslo popisné 6 v centru návsi. Přitom pan Šírl byl typickým představitelem své generace v tom, že v domě již trvale nebydlel a měl jej jen za jakousi víkendovou chalupu, zatímco obýval panelákový byt na některém velkém pražském sídlišti, což mu připadalo v jeho očích využívat „vymoženosti života 20. století“ – s teplou vodou a dálkovým topením. Přitom v tomto panelákovém bytě se pro mne zase trochu paradoxně zabýval kronikářskou a historickou prací pro několik historicky zaměřených spolků a klubů, jejichž byl členem. To vše mi rychle proběhlo hlavou po slovech pana Nováka – ještě vedle toho, že takto ráno logicky telefonuje někdo místní, neboť lidé na venkově samozřejmě tradičně pracují za denního světla, takže nejsou zvyklí na to, že někdo pracuje nejraději v noci a ani by je to nenapadlo, takže nemají zábrany telefonovat brzy ráno.

„A jestli si paní doktorko vzpomínáte, tak jeden z obrazů byl už tehdy velmi poškozený.“

„Ano, vím – to jsou ty lodě, že?“- vybavovala jsem si zmíněné obrazy – vzpomněla jsem si na takovou společnost u stolu a pak právě tyto lodě, což byl velmi jemně malovaný raně empírový obraz z počátku 19. století, čistých empírových forem. Ale plátno bylo na několika místech úplně roztrhané.

Kupodivu jsem si hned nemohla vybavit třetí z obrazů, ale jak se zdálo, o něj se stejně nemělo jednat.

„A to je to proč Vám nyní telefonuji. Našel jsem na vašem webu, že se vedle jiného také zabýváte restaurováním a domluvil jsem, že bychom vám obraz dali k zrestaurování, aby se kdyžtak nevracel v tomto stavu. Bylo by to možné?“

„Ano, je to samozřejmě možné.“

„A mohl bych přijít dnes někdy odpoledne – po druhé hodině budete doma? Přinesl bych obraz a o všem bychom se domluvili.“

S tím jsme se rozloučili a říkala jsem si, že už se zase hrne další práce a už tedy opět nebudu mít čas na své malování a psaní, jako normálně...

Pan Novák s obrazem dorazil přesně dle domluvy, jen mne velmi překvapil tím, že k obrazu přinesl ještě něco – a to bylo až neuvěřitelné a stalo se obrovským impulzem pro mou nekonečnou fantazii.

Bylo teplo, takže jsem měla otevřené skleněné dveře do zahrady a nemusela jsem pána s obrazem vést po schodech a přes předsíň. Malým hostinským pokojem jsme vešli rovnou do haly a z ní do malého přízemního ateliéru, kde pán obraz položil na stojan a vrátili jsme se sednout si do velkých křesel po dědovi v hale, abychom si mohli ve všem pohodlí pohovořit o celé záležitosti.

Po jistých praktických domluvách pan Novák sáhl do náprsní kapsy své lehké plátěné bundy a vyndal z ní dopisní obálku a z ní poté vyňal nějaký starý při okrajích potrhaný papír, který opatrně rozkládal se slovy:

„Nevím, zda to k něčemu bude, ale možná vám to pomůže, minimálně je tam o tom, že obraz byl takto potrhaný už v roce 1913. Paní na zámku mi dala k obrazu tento dopis, který jste neměla k dispozici, když jste psala posudky. Nikdo o něm nevěděl, byl v osobním majetku rodiny majitelů zámku a na základě poznámky nahoře se zdá, že patří právě k tomuto obrazu a také, že se tam píše o jeho rozsáhlém poškození.“

Pan Novák se stále příliš neměl k tomu, dopis mi předat. Takže jsem už zvědavě vstala a přistoupila jsem ke druhému křeslu, abych mohla do dopisu nahlédnout. A skutečně nahoře byl přípis:

„K obrazu lodí, zmizelému v březnu roku 1911, znovuobjevenému v srpnu 1913. Kopie dopisu odeslaného poštou 13. září 1913.“

A pod tím následoval zřejmě skutečně přepsaný dopis – vše psáno stejnou rukou – úhledným krasopisným rukopisem. A mé oči upoutal text s adresou:

„Siru
Sherlocku Holmesovi
Bakker Street 221B
London, England“

A pak pokračoval vlastní dopis, text byl psán německy:

„Velevážený Sire Sherlocku Holmesi, Vaše slovitnost, jak víte, k nám do střední Evropy pronikla již koncem 80. let minulého století, kdy Vás náš panovnický rod požádal o pomoc. Tentokrát se samozřejmě nejedná o věc tak dalekosáhlého významu jako tehdy, přesto však velkou záhadu, do níž neumí nikdo proniknout, a proto Vám píšu jako snad jediné osobě, která by mohla věc ozřejmit. Je mi známo, že se trvale již nezdržujete v Londýně a raději pobýváte na anglickém venkově v Sussexu a věnujete se pěstování včel. Avšak věřím, že naše záhada pro Vás bude osvěžením ve Vašem současném poklidném venkovském životě.

Žijeme s mou rodinou na menším zámeckém sídle v Řitce, jihozápadně od Prahy. Panství 11.4.1890 koupila má matka baronka Johanna von Schäffer od JUDr. Karla Leopolda rytíře Klaudy, kdysi pražského primátora. Když jsem se provdala za Jeho Jasnost hraběte Leopolda von Brandis, tyrolského původu, jehož matka je z rodu Kinských, žili jsme na zámku Schäfferů v Umaníně u Kutné Hory, kde se nám narodilo šest dětí – v roce 1888 Terezie, pak Gabriela, Leopold, Mikuláš a 26.6.1895 dvojčata Kristina a Immaculata, které říkáme Lata. Až poté 8.7.1896 jsem od matky věnem dostala panství Řitka, kam jsme se přestěhovali. Tam se pak narodily ještě tři další dcery – Alžběta, Markéta a

Jana. Máme tedy početnou rodinu, ale nevelký dům, v němž není příliš početné služebnictvo.

Proto je zcela nevysvětlitelná událost, která se u nás přihodila. V březnu 1911 náhle zmizel vzácný obraz z našeho majetku - velký obraz s motivem lodí na moři, který byl zavěšený v našem salonu. Jednoho dne ráno služebná našla na stěně po obraze prázdné místo a bylo zřejmé, že obraz byl v noci ukraden. Ale nenašlo se, jak by se někdo cizí do zámku dostal. Císařsko-královské četnictvo tehdy došlo k závěru, že obraz musel ukrást někdo, kdo měl běžně do zámku přístup, protože všechna okna byla pevně uzavřená, žádná okna ani dveře poškozené.

Pro Vaši představu zde zmíním krátce osoby v zámku – vedle naší rodiny je to lokaj Hájek, komorná Běta, kuchařka Anna, hospodyně Emma a vychovatelka dětí Karolína. Všichni tito jsou úzce spjati se zámkem a téměř jej neopouštějí a nikdo neshledal možnost, jak by s obrazem kde manipulovali a za jakým účelem, neboť na zámku zůstávali nadále i po krádeži a žili stejným životem jako před ní, jsou úzce spjati s naší rodinou a nemají jiný život.

Vlastní učitele pro děti jsme nemívali a děti pravidelně s našimi koňmi jezdily k učiteli do privátu do Mníšku. Až myslím v roce 1905 Jeho Jasnost hraběcí choť rozhodl, že učitel v Mníšku je dobrý na klasické vzdělání, ale neznalý rychle se vyvíjejících přírodních věd a povolal k nám na zámek mladého učitele přírodních věd z Prahy. Jmenoval se Jan Rosenauer a byl velmi nadaný a zaujatý svou vědou. Děti jej také měly rády, protože jim předával své nadšení pro vědu. Sestrojoval různé přístroje, dalekohledy apod. a stále snil o dalších, které se chystá postavit. Byl to velmi seriózní mladík a velmi jsme litovali toho, když nás v roce 1912 opustil, aby následoval svůj velký obdivovaný vzor – Alberta Einsteina do Curychu. Byl Einsteinem nadšený, když přišel v dubnu 1911 do Prahy, kde byl jmenován přednostou Ústavu teoretické fyziky Karlo-Ferdinandovy univerzity, avšak po roce a čtvrt v r. 1912 jej odlákali do Curychu, kde byl jmenován profesorem teoretické fyziky a za ním odešel i Jan Rosenauer. Jak vidíte – náš učitel byl velmi solidní člověk, zaujatý vědou.

Další skupina lidí na zámku souvisí s naším chovem jezdeckých koní a se zálibou chotě v jezdeckví, kterou po něm zdědily i děti, z nichž některé projevují dost velké nadání – jako zejména letos osmnáctiletá dcera Lata. Byl tu tedy náš

mnohaletý štolba Kuneš a jeho tři pomocníci – tři místní mládenci ze Řitky. Místo učitele jezdeckví pro děti zastával sám Jeho Jasnost hraběcí choť jako bývalý husarský důstojník. Přestože práce štolby a jeho pomocníků samozřejmě nespočívala v zámeckých místnostech, přesto s různými úkoly sem občas docházeli.

A právě jeden ze štolbových pomocníků byl v této souvislosti císařsko-královským četnictvem zatčený a vyšetřujícím soudcem JUDr. Hunattym odsouzený. Je to Václav Buřina ze Řitky. Nemá žádné příbuzné, pouze starou matku a četníci zjistili, že nemá příliš chvalnou minulost. Našli ve spisech, že byl již asi před třemi lety souzen, že měl snad něco ukrást. A už tehdy byl odsouzen, ačkoliv stále tvrdil, že s tím nemá nic společného, ale našel se nějaký svědek, který u soudu přísahal, že jej viděl. Dostal tenkrát od soudce JUDr. Hunattyho půl roku žaláře. Stále tvrdil, že se nikdy ničeho nedopustil, ale soudce usoudil, že lže. A nyní to bylo podobné. Podomek z formanského hostince na Veselce u císařské silnice Praha-Strakonice nahlásil, že Buřinu to odpoledne viděl něco dobře zabaleného, odpovídajících rozměrů, nést kolem hostince na Veselce dál k Čísovicím. A tu hned soudce JUDr. Hunatty učinil závěr, že šel s obrazem na novou trať, jedoucí z Mníšku přes Bojov do Modřan. Soudce případ uzavřel jako jasný, že ačkoliv u nás stále bylo zvykem využívat již od roku 1850 fungující železnici za brdským hřbetem, z Dobřichovic na Smíchov, Buřina si zvolil novou, ještě ne tak mezi obyvatelstvem zavedenou železnici, otevřenou až v r. 1897, protože končila na druhém vltavském břehu, kde se snáz dostal ke starožitníkům na Starém Městě Pražském, aby některému z nich obraz prodal. Buřina sice opět zapíral a odmítal se k činu přiznat a tvrdil, že nesl rozbité okno ke sklenáři. To se však nepodařilo přesně doložit, čísovický sklenář zrovna odcestoval k příbuzným na Moravu a nebylo také jisté, odkud by dané okno mělo být, takže soud odsoudil Buřinu k pěti rokům žaláře.

Vše tedy bylo uzavřené, Buřina seděl v žaláři a obraz byl u staroměstských starožitníků nedohledatelný a již jsme na to ani nemysleli, když tu po více jak dvou letech se stala neuvěřitelná věc. Tedy teď před měsícem v srpnu roku 1913 se náhle tento ukradený obraz objevil na stěně v jednom pokoji v prvním poschodí. A to ale velmi poškozený, potrhaný. Obraz našla ona komorná, která kdysi zjistila i jeho zmizení. Našla jej jednoho rána, když vešla do malého pokoje, který je v současné době prázdný. Jedná se o pokoj, který do roku 1912 obýval onen mladý učitel přírodních věd Jan Rosenauer, než odešel do Curychu.

Ihned jsem přivolala četníky, kteří vše prozkoumali, zdokumentovali, ale po několika dnech mi bylo řečeno, že přestože se obraz objevil, že vyšetřující

soudce JUDr. Hunatty neshledal žádné jiné nové skutečnosti a původně odsouzený pachatel, který mimochodem má už špatnou minulost, již jednou byl za krádež odsouzený, tak je jistě i tentokrát odsouzený po právu, že jistě zavinil poškození obrazu, a že takoví delikventi musí být trestáni exemplárně. Když jednou někdo krade, krade prý celý život – a že se nikdy k ničemu nepřiznal, to mu ještě víc přitěžuje.

Přesto se mi to nezdá, znám matku Václava Buřiny, která je dobrá a tvrdí totéž i o svém synovi a je takovou dobrou tradicí našeho domu svým lidem důvěřovat.

Dovolila jsem si proto vyložit Vám pane Holmesi celou záležitost, zda byste při své slovutně pronikavé mysli naši záhadu nerozkryl.

S úctou hraběnka Johanna von Brandis
Řitka, Léta Páně 1913, 13. dne měsíce září “

Když jsem si psaní přečetla, pan Novák si jej opět složil, vložil do obálky a s ní do své náprsní kapsy. Po krátké chvíli se pak zvedl z křesla, rozloučil se a odešel.

Měla jsem obraz delší dobu doma, stále se mi vnucovalo dělat něco naléhavějšího a práci na obraze jsem odsouvala, až pak přeci jen jsem se chystala, že obraz nažehlím na nové plátno. Bylo třeba napřed ze zadní strany sejmut prozatímně na plátně nalepený karton, kterým chtěl někdo v minulosti potrhané plátno alespoň trochu zafixovat. Napřed jsem malbu z přední strany i karton ze zadní nasýtila lněným olejem, poté jsem si na velký stůl na zahradě rozestřela jemný papír, na něj položila líc malby a na zadní stranu na karton jsem položila další jemný papír a přejela jsem jej mírně nahřátou žehličkou. Tím se rozehrál vosk, jímž byl karton zezadu potrhaného plátna přilepený a opatrně jsem jej začala z plátna sundavat. A tu jsem překvapeně zůstala koukat, že mezi plátnem a kartonem se začal objevovat další papír. Pomalu jsem pokračovala v odlepování kartonu a vypadl na mne napůl složený arch starého papíru. Opatrně jsem jej rozevřela a ukázalo se, že papír je celý popsáný. Písmo bylo velmi špatně čitelné, poškozené nasáklým voskem a terpentýnem a zřejmě i damarou, což vše bylo z papíru cítit. Text byl anglický a postupně se mi podařilo jej vyluštit. Hlavička byla pro mne největším překvapením:

„Sir
Sherlock Holmes
Bakker Street 221B
London, England“

Dále v dopise stálo:

„Její Jasnosti hraběnko Johanno von Brandis,

děkuji Její Jasnosti za důvěru, kterou ve mne klade a pokusím se zde napsat, k jakým závěrům jsem dospěl v záhadě kolem obrazu na zámku v Řitce.

Rád bych Její Jasnost ujistil, jak rád jsem se věnoval záležitostem v Čechách, které mám stále v srdci, neboť jsem přesvědčen, že ženy v Čechách jsou víc než krásné a víc než moudré, jak jsem měl možnost osobně poznat svého času Irenu Norton, rozenou Adlerovou.

Je o mně dobře známé a jistě se to doneslo i Její Jasnosti hraběnce, že jsem mistr klasické dedukce a nový rozvoj přírodních věd a zejména techniky na počátku 20. století mi zůstal poněkud utajený. Je toho příliš nového, co můj unavený mozek již nechce přijmout nebo spíš bych to vyjádřil, že jeho majitel si tím nehodlá svůj mozek čistého dedukčního myšlení zbytečně zanést. Proto jsem právě radši opustil Londýn a odjel na své panství v Sussexu, kde se v klidu věnuji svým včelám. Ale i na našem venkově čtu pravidelně Timesy. A v nich jsem se samozřejmě dočetl o pobytu již dnes známého vědce Alberta Einsteina v Praze a také o jeho převratných teoriích, stavících často dosud platné představy o přírodních zákonitostech zcela na hlavu. Za použití mé dedukční metody mi totiž hned po přečtení líčení událostí bylo jasné, že běžnou nebo lépe nám obvyklou cestou se všechny Její Jasností líčené události nemohly udát. A přišlo mi velmi zajímavé spojení, že se obraz objevil právě v onom pokoji, který v době zmizení obrazu obýval onen mladý učitel přírodních věd, nadšený stoupenec Alberta Einsteina. A koho se tedy lépe zeptat, než samotného Einsteina?

Je úžasný ten Bellův přístroj, i když já sám jej neumím používat. Ale poslal jsem telegram svému příteli dr. Watsonovi a ten pro mne přijel svým motocyklem a odvezl mne do Londýna do Bakker Street 221B, kde nám zůstal již jen salon, neboť jinak dům zakoupila stavební společnost poté, co se všichni domnívali že jsem zahynul v tyrolských Alpách, zatímco v salonu věrná paní Hudsonová připravovala mé muzeum. Polní telefon u nás zanechala rota královských ženistů, která v domě pobyla a nyní jsme jej měli k dispozici a dr.

Watson na rozdíl ode mne ovládal jeho užívání. Spojili jsme se s Albertem Einsteinem v Curychu. Má teď plnou hlavu práce na teorii relativity. Ale ihned

